

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
2010

Esipuhe / lukijalle

Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa tarkastellaan ennen päätöksentekoa suunnitelmien, ohjelmien, päätösten vaikutuksia eri väestöryhmiin. Kunnissa asuu ja työskentelee esimerkiksi eri-ikäisiä, sukupuolta olevia, eri sosioekonomisen aseman omaavia ihmisiä. Silloin kun päätösten kohteena ovat lapset ja nuoret, voidaan käyttää lapsivaikutusten arvioinnin työkaluja.

Tämä työkalu tarkentaa Sirpa Taskisen opasta Lapsivaikutusten arviointi, joka esittelee yleisesti mm. lapsiin kohdistuvia vaikutuksia. Tässä oppaassa esiteltävä lapsivaikutusten työkalu auttaa tunnistamaan eri hallinnonaloilla tapahtuvia prosesseja, jotka vaikuttavat lasten elämään.

Tämä työväline on kehitetty Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen¹ Jyväskylän toimipaikassa yhteistyössä eri alojen tutkijoiden ja toimijoiden kanssa THL:n ja Keski-Suomen liiton yhteisessä esiselvitysprosessissa. Sitä on testattu Äänekosken kaupungin Lapsivaikutusten ennakointi ja arviointi -hankkeessa (nk. Lavaus), jossa huomio kiinnitettiin erityisesti lasten ja perheiden palveluihin kunta-liitostilanteessa. Hankkeen rahoittivat Sosiaali- ja terveysministeriö ja Äänekosken kaupunki. Liisa Heinämäki on kirjoittanut kokonaisuudessaan tämän työvälineen luvut, Tapani Kauppinen on osallistunut alun taustoittavien lukujen ja yhteenvedon kirjoittamiseen. Tekijät ja rahoittajat toivovat, että lapsivaikutusten arviointia käytetään myös Lapsipoliittisen ohjelman/lapsistrategian osana, säännöllisenä strategisena työvälineenä, joka on liitettäväksi osaksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteita ja kunnan palveluiden hallintajärjestelmiä ja asiakaspalautejärjestelmiä. Yksittäisen vaiheen tai päätöksen arviointi tuottaa tietoa, jonka seuraaminen jatkossakin on tärkeää.

Silloin kun lapsinäkökulma liitetään osaksi kunnallista palaute- ja päätöksentekojärjestelmää, kerätään säännöllisesti tietoa lapsien elinolosuhteista, palveluista ja hyvinvointiin ja terveyteen liittyvistä tekijöistä, tunnistetaan systemaattisesti erilaisten päätösten vaikutuksia lapsiin ja otetaan vaikutukset huomioon päätöksiä tehtäessä. Lyhyesti lapsivaikutusten arviointia tehdään eri hallinnonaloilla säännöllisesti osana normaalia arkityötä.

Jyväskylässä ja Helsingissä
koulujen kesälomien alkaessa 31.5.2009

Liisa Heinämäki

Tapani Kauppinen

¹ Tuohon aikaan Stakesin Jyväskylän alueyksikkö.

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Sisältö

Yleistä lapsivaikutusten ennakoinnista ja arvioinnista	4
Lasten, nuorten ja perheiden osallistuminen ennakoarviointiin.....	6
Lapsivaikutusten arviointiprosessin toteutus	9
Osio 1 Terveystieteiden palvelut.....	13
Osio 2 Varhaiskasvatuspalvelut.....	15
Osio 3 Esiopetus.....	17
Osio 4 Perusopetus.....	19
Osio 5 Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta.....	21
Osio 6 Toisen asteen koulutuksen järjestelyt.....	23
Osio 7 Kirjastopalvelut	25
Osio 8 Lasten kulttuuripalvelut.....	27
Osio 9 Liikuntapalvelut.....	29
Osio 10 Liikenne.....	31
Osio 11 Nuorisotyö ja kansalaistoiminta	33
Osio 12 Lasten kuntouttavat palvelut.....	35
Osio 13 Sosiaalityö	37
Osio 14 Rakentaminen ja kaavoitus.....	39
Osio 15 Lapsiperheiden palvelukokonaisuuksien organisointi.....	41
Osio 16 Lapsinäkökulman huomioiminen päätöksenteossa	42
Yhteenveto ja johtopäätökset.....	43
Tiedottaminen ja seuranta	45
Lisää tietoa	46

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Yleistä lapsivaikutusten ennakoinnista ja arvioinnista

Ajankohtainen arviointinäkökulma

Lapsiin kohdistuvien vaikutusten ennakoarviointi on uusi tapa tarkastella lasten ja lapsiperheiden hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä kokonaisuutena. Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa tarkastellaan, miten lapsi otetaan huomioon erilaisissa yhteiskunnallisissa toimenpiteissä ja päätöksissä, millaisia vaikutuksia päätökset aiheuttavat ja millainen tieto lapsista ja päätösten vaikutuksista lapsiin on päätöksenteon taustalla. Arvioinnin peruskäsitteiksi ovat eri päätösten ja toimenpiteiden ennakoitavat hyödyt ja / tai haitat lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnille.

Tämä työväline on suunnattu kuntien strategisen suunnittelun tekijöille ja kaikille hallinnonaloille, joilla tehtävät päätökset suoraan tai epäsuorasti kohdistuvat lapsille, nuorille tai lapsiperheille tarjottaviin palveluihin tai heidän hyvinvointiin ja terveyteensä vaikuttaviin tekijöihin. Hallinnonaloja ovat sosiaali- ja terveystoimen ja sivistystoimen lisäksi tekninen ja ympäristötoimi sekä kulttuuritoimi. Tämän materiaalin käyttäjinä voivat olla kunnan keskusjohto, palvelukokonaisuuksien johto ja kehittämisestä vastaavat, luottamushenkilöt, työntekijät ja lasten, nuorten ja lapsiperheiden kanssa työskentelevät. Materiaalia voi käyttää esimerkiksi johtoryhmätyöskentelyssä, budjetoinnissa tai lapsipoliittisten ohjelmien ja strategioiden taustatyönä tai toteuttamisessa. Materiaali rohkaisee myös kuulemaan lapsia, nuoria ja perheitä itseään muutenkin kuin palvelukohtaisesti asiakastyytyvyyttä mittaamalla.

Lapsiin kohdistuvia vaikutuksia arvioidaan, koska se:

- Vahvistaa lasten osallisuutta/osallistumista päätöksentekoon
- Tuo näkyväksi erilaisten lapsi- ja nuorisoryhmien sekä lapsiperheiden olemassaolon
- Tuo tietoa lasten, nuorten ja lapsiperheiden elinolosuhteista ja palveluiden laadusta
- Tuo esiin oman toiminnan ja päätösten vaikutukset erilaisiin lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin.

Lapsivaikutusten arvioinnin eri muotoja ovat:

1. **ennakoarviointi**, jolloin suunnitteilla olevan päätöksen, toimenpiteen tai ohjelman todennäköisiä vaikutuksia lasten elämään arvioidaan ennen päätöksen toteuttamista
2. **prosessiarviointi**, jolloin vaikutuksia ja toimeenpanon sujumista analysoidaan päätöksen/toimenpiteen/ohjelman toteutuksen yhteydessä,
3. **seuranta**, jolloin selvitetään, miten aikaisemmin jo tehty päätös/toimenpide/ohjelma on vaikuttanut lasten elämään (Taskinen 2006, 10)

Tässä työkalussa lapsivaikutusten arviointi ymmärretään ennakoarviointina.

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Ennakoarviointia tehdään kunnissa eri nimillä. Ennakoarviointi yhdistää termit ennakointi ja arviointi. Vanhimmat termit ovat sosiaalisten vaikutusten arviointi ja terveysvaikutusten arviointi. Vaikutuksia arvioidaan ennalta myös eri ammattikunnissa ja näkökulmista sukupuolivaikutusten, mielenterveysvaikutusten ja sosioekonomiset terveyserot huomioivana terveysvaikutusten arvioinneina. Yhteistä näille kaikille arvioinneille on se, että niissä tarkastellaan ennalta tietyn ratkaisun vaikutuksia väestöryhmittäin, ja erityisen mielenkiinnon kohteena ovat ihmisiin kohdistuvat hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavat tekijät. (ks lisää eri ennakoarvioinneista ja ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnista yleensä Neli-markka & Kauppinen 2007.) Silloin kun vaikutusten kohteena ovat erityisesti lapset, nuoret ja lapsiperheet, tämän työkalun materiaali auttaa lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioimisessa.

Lapsivaikutuksia voi tarkastella erilaisissa kuntapäätöksissä hyvinkin nopeasti esimerkiksi lautakuntapäätösten valmistelun yhteydessä. Muutaman tunnin kestävästä ennakoarvioinneista löytyy lisätietoa THL:n kotisivuilta (www.thl.fi/fi/iva). Tässä työkalussa tarkastellaan pitempikestoista ennakoarviointia, joka soveltuu erilaisten prosessien, suunnitelmien ja ohjelmien valmisteluun.

Arvioinnin kohteet ovat sekä välittömiä että välillisiä:

- *välittömiä vaikutuksia* ovat vaikutukset terveyteen, ihmissuhteisiin, asumiseen, liikkumiseen, osallisuuteen ja osallistumiseen sekä tasa-arvoon
- *välillisiä vaikutuksia* ovat esim. vaikutukset perheen talouteen ja palveluihin, vaikutukset yhteisöön ja alueeseen sekä sosiaalisiin suhteisiin

Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnin taustalla ovat lapsen edun huomioimiseen velvoittavat julkiset sitoumukset ja säädökset, joista keskeisimpiä ovat YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1991) ja perustuslain 6§ edellyttämä lasten tasa-arvoinen ja yhdenvertainen kohtelu palveluita järjestettäessä.

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Lasten, nuorten ja perheiden osallistuminen ennakoarviointiin

Ennakoarviointiprosessia yhteisesti koordinoitaessa on suunniteltava myös lasten, nuorten ja perheiden osallistumisen tapoja ja muotoja. Lapsia, nuoria ja perheitä voidaan kuulla monen eri palveluosion yhteydessä. Siksi onkin mielekästä koota tiedonkeruu tältä osin yhteen, jottei perheelle kasaudu samanaikaisesti useita tiedonkeruita eri suunnilta. Samalla saadaan kokonaiskuva siitä, millainen rooli lapsilla, nuorilla ja perheillä prosessissa on. Ennakoarviointiprosessin aikana lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta voidaan lisätä monin tavoin.

Lasten ja lapsiperheiden osallistumiseen lapsivaikutusten arvioinnissa on erilaisia lähestymistapoja. Voidaan arvioida lasten ja perheiden osallistumista päätöksenteon prosesseissa, ja voidaan arvioida lasten ja heidän perheidensä osallistumista arviointiprosessissa. Osallistumisessa voidaan hyödyntää kunnassa aikaisemmin toteutetut kuntalais- ja asiakaskyselyt, mikäli tiedon keruu on niissä tapahtunut lapsivaikutusten näkökulmasta. Kouluterveyskyselyt, erilaiset barometrit, indikaattorit ja muut jo tehdyt selvitykset kannattaa hyödyntää sekä osallistumisen keinoja että sisältöjä suunniteltaessa.

Ehdotuksia lasten, nuorten ja perheiden oman näkökulman kokoamiseen

Lasten, nuorten ja perheiden näkökulman tavoittamisen väyliä

- lasten kuuleminen heidän lähiympäristöissään
- koululuokittain tai oppilaskuntien kautta koottu kysely
- nuorille suunnattu kysely palveluista ja niiden muutoksista sekä kehittämistarpeista ja omista vaikuttamismahdollisuuksista
- lasten ja nuorten osallistaminen ympäristön arviointiin ja kehittämiseen esim. päiväkodeissa, kouluissa ja asukaspuistoissa
- nuorisovaltuustojen ja -parlamenttien tms. kuuleminen
- perheille suunnattu kysely palveluista ja niiden muutoksista sekä kehittämistarpeista
- järjestöille suunnattu kysely

Menetelmiä

Lasten sadutus

Sadutuksessa kuunnellaan lasta, nuorta tai aikuista. Sadutus antaa läheisyyden ja turvallisuuden tunteen tässä ja nyt. Myös kriisin hetkellä on hyvä saduttaa, kuunnella sitä, mitä toinen haluaa kertoa. Sadutus kutsuu puhumaan, kohtaamaan.

Sadutus on narratiivinen menetelmä, jossa uusi satu tai tarina syntyy kertojan ja saduttajan välillä. Menetelmä on osoittautunut sopivan kenelle vaan iästä ja kulttuurista riippumatta. Eniten sitä on käytetty lasten kanssa, mutta myös nuorten, aikuisten ja vanhusten kanssa. Se poikkeaa sadunkerronnasta siinä, että lapsen tai lapsiryhmän kertoessa aikuinen kirjaa tarinan sellaisenaan ja lukee sen kertojalle, jotta tämä voi tehdä korjauksia, mikäli haluaa

Sadutuksen ohje:

Kerro satu (tai tarina).

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot.
Lopuksi luen tarinasi
ja voit muuttaa tai korjata sitä mikäli haluat.

Lähde ja lisätietoja: <http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Sadutus>

Lasten kuuleminen valokuvien avulla

Lasta voidaan kuulla esim. valokuvien avulla. Lapsesta otetaan kuvia päivän eri tilanteissa, ja hän saa sitten kertoa itse mitä kuvissa tapahtuu. Lapsen selostus kirjataan ylös sellaisenaan.

Kirjoitelma

Lapsilta ja nuorilta tietoa voidaan saada esim. koululuokittain, harrastusryhmissä tai oppilaskunnittain koottavalla kirjoitelmalla. Kirjoitelman toteuttaminen on suhteellisen helppoa, ja sillä saadaan monipuolisempaa tietoa kuin valmiiksi laaditulla kyselyllä. Toisaalta kirjoitelma tuottaa melko paljon tekstiä, jonka tarkastelu vie aikaa. Kirjoitelmaa voi käyttää myös kyselyä täydentämään.

Kirjoitelmassa annetaan osallistujille yhteinen alkulause ja/tai kysymys. Voidaan käyttää esim. avointa, kesken jäävää lauseen aloitusta, joka johdattaa osallistujan kertomaan kysyjän toivomasta aiheesta. Esim. *Joka päivä koulussa minä* tai *Minä harrastan...*

Piirtäminen

Lasten osallistumista voidaan lisätä myös piirtämällä ja muilla kuvaamisen tavoilla. Pienet lapset voivat esim. piirtää ympäristöään, arkeaan tai toiveitaan kuviksi. He voivat suunnitella pihapiiriä, leikkipuistoa, päiväkodin tai koulun pihaa tai vaikkapa liikuntapaikkojaan. Piirtämisen ohella voidaan käyttää muita tapoja; esim. toiveiden pienoiskaupungin rakentaminen yhdessä voi olla pidempikin projekti.

Lomakekysely, joko paperimuodossa, Internet- kyselynä tms., osioiden 1-13 ajankohtaisista teemoista. Kysymysten valinta ja muotoilu tulee tehdä huolella, mielellään yhteistyössä tutkimustahojen kanssa. On tärkeää varmistua mittaako kysely sitä mitä pitikin. Kyselyn pohjana voi käyttää aiemmin eri yhteyksissä laadittuja kyselyitä. Kysely voisi sopia myös esim. opiskelijan opinnäytetyöksi.

Asiakaskyselyt ja -palautteet

- palvelukohtaiset asiakaskyselyt
- asuinaluekohtaiset asiakaskyselyt

Eri palveluissa on jo pitkäänkin mitattu asiakastytyväisyyttä erilaisilla mittauksilla. Kyselyt voivat olla palvelukohtaisia (esim. esikoulun, päivähoidon, lastenneuvolan tai koulun asiakkaille osoitettuja) tai ne voivat olla tietyllä asuinalueella tai kunnassa asuville suunnattuja.

Asiakaskyselyjä käytettäessä voidaan saada vertailuaineistoa, jos samaa kyselyä on käy-

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

tetty aikaisemminkin. On kuitenkin muistettava varmistua, että eri asiakaskyselyt yhdessä kattavat perheen palvelut eivätkä jätä katvealueita.

Moniammatillisten työryhmien kuulemiset

- kohdennetut kyselyt moniammatillisille työryhmille (esim. oppilashuolto, lastensuojelu, kuntoutuksen tms. työryhmät).

Kunnassa / alueella toimivissa moniammatillisissa työryhmissä tehdään usein tilannearvioita ja yhteenvetoja.

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Lapsivaikutusten arviointiprosessin toteutus

Tähän materiaaliin on koottu kunnan itsearvioinnin aineisto, jonka pohjalta voidaan tarkastella tekeillä olevia päätöksiä ja ratkaisuja lasten ja perheiden näkökulmasta. Eri hallinnonaloilla tehtävät päätökset voivat kohdistua esimerkiksi lasten elinolosuhteisiin, palveluiden kehittämiseen, kunta- ja/tai palvelurakenteiden muutoksiin. Tärkeää on, että aina päätöksiä tehtäessä mietitään, onko kyseisellä päätöksellä merkittäviä vaikutuksia lapsiin.

Kunnat ja kuntien järjestämät palvelut ovat Suomessa hyvin monimuotoisia. Siksi tässä itsearviointimateriaalissa ei ole yksityiskohtaisia oikein - väärin -asetelmia. Sen sijaan materiaalissa on jäsennettynä lasten ja perheiden kannalta merkityksellisiä näkökulmia, joita arvioimalla kunnassa voidaan tarkistaa, onko muutoksissa huomioitu lasten etu.

Lapsen etua voi arvioida sen mukaan kuinka päätös turvaa lapselle:

- Tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin
- Läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet
- Mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä
- Iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon
- Taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen
- Turvallisen kasvuympäristön
- Ruumiillisen koskemattomuuden sekä
- Itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen

Erilaisiin kuntiin sovellettava arviointimateriaali ei voi sellaisenaan sopia kaikkiin kysymyksiin. Materiaalia käyttöönotettaessa sen soveltaminen omaan kuntaan on yksi osa prosessia: yhdessä kysytään, mitä se on meidän kunnassamme? Miten se liittyy meidän toimintaamme? Lähtökohdaksi on hyvä kartoittaa kunnassa jo tehdyt lapsiperheiden hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät ja palveluita koskevat strategia- ja linjausasiakirjat.

Miten arviointiaineisto rakentuu?

Lapsivaikutusten ennakkoinnissa ja arvioinnissa keskeistä on kysyä, miten tulevat tai tapahtumassa olevat muutokset vaikuttavat lapsen ja lapsiperheen arkeen ja kokemuksiin.

Tarkastelu on jaoteltu palveluosioittain. Palvelut voivat sijoittua eri hallintokuntiin, mutta tarkastelu tehdään samalla tavoin kuin perheet: palvelujen kautta. Kunkin palvelun kohdalla esitetään seuraavat peruskysymykset:

1. Mikä näiden olosuhteiden/palveluiden tilanne on nyt ja aiheutuuko päätöksen myötä niihin muutoksia?
2. Muuttuvatko näiden olosuhteiden/palvelujen perusedellytykset?
3. Miten on huomioitu nämä lasten ja lapsiperheiden kannalta tärkeät olosuhteiden/palvelujen laatutekijät?
4. Ovatko lapset, nuoret ja perheet itse osallistuneet tämän osion arviointiin? Jos kyllä, niin miten?

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Kunkin palvelualueen osalta määritellään yleisellä tasolla niitä *perusedellytyksiä* ja *laatutekijöitä*, joita palvelun toteutumisen osalta kunnassa on hyvä arvioida.

- *Perusedellytyksinä* tarkastellaan palvelun kannalta perustavia rakenteita kuten tiloja, ympäristöjä, sijaintia, materiaaleja, kustannuksia perheelle jne.
- *Laatutekijöinä* arvioidaan tekijöitä, jotka perheiden sekä lasten ja nuorten omina kokemuksina tuottavat kokemuksen hyvästä palvelusta.

Ennakointi- ja arviointiprosessi voidaan toteuttaa oheisen materiaalin tuella siten, että prosessi jakautuu 1. keskitettyyn alkuvaiheeseen, 2. hajautettuun tiedon keruuseen ja 3. uudelleen keskitettyyn yhteenvetoon toimenpiteineen. Vaikka toteutus jakautuukin eri palvelualueille, tulee prosessilla olla vastuuhenkilö tai -tiimi, joka koordinoi toteutuksen. Prosessin eri vaiheisiin on materiaalissa tukiaineistoa. Toimintaa suunniteltaessa vastuutiimi tutustuu näihin ohjeisiin; tiedon kokoamisen vaiheeseen materiaalissa on valmiit työstämispohjat, ja tietojen koontiin ja viemiseen päätöksentekoon on omat kysymyssarjansa.

Mistä tietoa?

- tutustu kuntasi ja toimialasi keskeisiin indikaattoreihin ja vertaa tietoja muihin vastaaviin. Onko toimialallasi jokin asia erityisen hyvin? Entä parannettavissa?
- Onko lasten antama palaute ristiriidassa indikaattoreihin? Miksi?
- Tiedon lähteitä ovat esimerkiksi: lapsi- ja nuorisopoliittiset ohjelmat, kunnan hyvinvointikertomus, kouluterveyskysely, lasten kansalliset indikaattorit,
- www.sotkanet.fi, www.terveytemme.fi.

Kokonaisuudessaan arviointiprosessi on seuraava:

1. Arvioinnista tiedottaminen siihen osallistuvalla henkilöstöllä, luottamushenkilöille ja kuntalaisille
2. Aineiston keruun koordinointi ja ohjaus
3. Aineiston keruu palvelualueittain
4. Aineiston keruu lapsilta, nuorilta ja perheiltä
5. Aineiston analyysi ja raportointi
6. Tehtyjen johtopäätösten palauttaminen palvelujen henkilöstölle
7. Johtopäätösten välittäminen päätöksentekoon
8. Johtopäätösten tiedottaminen perheille
9. Seurannasta sopiminen

Oheisen aineiston tuella tämä ennakointi- ja arviointiprosessi voidaan toteuttaa osana kunnan omaa toimintaa ja perusorganisaation työskentelyä. Työskentely voidaan aloittaa jonkin hankkeen yhteydessä, mutta esimerkiksi aineiston keruu ja raportointi on hyvä vakiinaistaa osaksi kunnallista laatu-, asiakaspalaute- tai hyvinvointiseurantaa. Eri osioihin työstetään käyttöönottoa ja dokumentointia helpottavat lomakepohjat, lisämateriaalia ja ohjeistusta.

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Materiaalin aineiston rakenne on seuraava:

- I. **Yleistä lapsivaikutusten arvioinnista,**
Tukea prosessin käynnistämiseen ja siitä tiedottamiseen.
- II. **Lasten, nuorten ja perheiden osallistuminen arviointiin**
Joitain lapsia, nuoria ja perheitä osallistavia aineiston keruun tapoja ja linkkejä lisätietoon.
- III. **Arviointiprosessin toteutusohjeet**
- IV. **Palvelualoitteiset arviointipohjat**
Kullekin palvelualalle laaditut omat osiot, jotka sisältävät 1. Lyhyen tekstiosion k.o. osiossa avattavista teemoista perheen, lapsen, palvelujen ja muutoksen näkökulmista, 2. palvelualakohtaiset arviointikysymykset kyselylomakkeen muodossa ja 3. palvelualakohtaiset ehdotukset lasten, nuorten ja perheiden osallistumisen muodoista.
- V. **Yhteenveto ja jatkosuunnitelmat**
Yhteenvetä ohjeistus ja ohjattu tiedotus- ja seurantasuunnitelman laatiminen.
- VI. **Esimerkkejä erilaisista arviointiprosesseista**

Arvioinnin toteutus

Arviointi voidaan käynnistää oman kunnan tai laajemman alueen hankkeena, yksittäisenä kehittämisprosessina tai kunnan hallinnon päätöksellä tehtävänä virkatyönä. On tärkeää, että johto on osallisena ja tukee prosessia, joka toimiakseen edellyttää prosessin organisoimista, henkilöstön osallistumista ja tuotosten käyttöönottoa. Käytännön etenemisen varmistamiseksi on syytä nimetä henkilö ja/tai ryhmä, joka aikatauluttaa ja tekee päätöksiä eri vaiheiden etenemisestä; materiaalissa tätä kutsutaan vastuutiimiksi. Kun nämä perusedellytykset ovat olemassa, voidaan edetä perustehtävien organisoimiseen ja hallintoon kytkeviä prosesseja hyödyntäen.

Lapsia ja nuoria on erilaisia.

Osallistumismuodot ja vaikutukset voivat olla erilaisia eri lapsiryhmissä.

Vaikutukset voivat olla erilaisia eri-ikäisiin lapsiin, tyttöihin ja poikiin, perheiden varallisuus- tai koulutustason mukaan, asuinpaikan, kielen, uskonnon tai kulttuuritaustan mukaan.

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Arviointiin asetetaan vastuutiimi, jossa on edustus ainakin kaikista keskeisiltä lasten, nuorten ja perheiden palvelualoilta. Tiimi huolehtii siitä, että eri arvioinnissa huomioidaan kaikki keskeiset palvelut. Tiimi myös vastaa siitä, että arviointi etenee omalla toimialalla.

Vastuutiimi perehtyy aineistoon ja menetelmiin ja laatii arviointiprosessin suunnitelman ja aikataulun. Tiimi tarkastelee osion IV palvelualoittaisia arviointipohjia ja tunnistaa kyseisiä palveluita toteuttavat tahot kunnassa. Monia palveluita tuottaa usea taho (esim. järjestöjen varhaiskasvatustoiminta, perhetyön hankkeet jne.)

Arviointiprosessin pikaohje

Arviointi voidaan kunnassa toteuttaa itseohjautuvasti aineiston avulla:

1. Nimetään vastuuhenkilö/tiimi, joka koordinoi arvioinnin
2. Alkuinformaatiot ja toiminnan organisointi eri palvelualoille tehdään yhdessä
3. Aineiston keruu jakautuu eri palvelualoille materiaalin tuella
4. Ohjeistettu yhteenveto kehittämissuhteiksi tehdään yhdessä
5. Työstetään yhteenvedon lisäksi suunnitelma tiedottamisesta ja seurannasta

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Osio 1 Terveysthuollon palvelut

Johdanto:

Perheiden näkökulmasta

on tärkeää, että terveydenhuollon palvelut ovat turvattuja: perhe saa terveysseuranta, tukea ja ohjausta eri elämäntilanteissa ja akuuttitilanteissa hoitoa riittävän läheltä, ja että hoito ja ohjaus erityistilanteissa on turvattu.

Lapsen näkökulmasta

palveluissa neuvolakäyntien ja kouluterveydenhuollon tutuus ja jatkuvuus tuo turvallisuutta.

Palveluiden saatavuutta ja kattavuutta arvioitaessa

huomiota kiinnitetään siihen että neuvolapalvelut on suositusten mukaisesti mitoitettu; erikikäisten ja eri perhevaiheiden seuranta ja hoito on turvattu ja tarvittava erityisosaaminen on saatavilla.

Muutoksessa tulisi erityisesti huomioida ainakin seuraavia tekijöitä:

Neuvolapalvelujen kattavuus kunnan eri osissa, yhtenäiset seurannat ja seulonnat kuntalaisille. Sairaanhoidon palvelujen saatavuus, akuuttien tilanteiden hoito eri puolilla kuntaa. Terveysthuollon palveluissa tulee myös huomioida mahdolliset kuntayhtymämuutokset ja niiden vaikutus asukkaiden palveluihin.

Tarkasteltavat palvelut:

Äitiys- ja lastenneuvola, päivystysvastaanotto, erikoissairaanhoidon palvelut, muut palvelut, mitä:

1. Mikä näiden palveluiden järjestämistapa on nyt ja aiheutuuko ko päätöksen myötä niihin muutoksia?

Nykyinen järjestämistapa:

Tulossa olevat / toteutetut muutokset

2. Muuttuvatko näiden palvelujen perusedellytykset, esimerkiksi:

Palveluiden saatavuus kunnan eri alueilla,

Palveluiden riittävyys suhteessa asiakasmäärään

Palveluiden kattavuus erilaisissa tilanteissa

Yhteistyö päivähoidon, koulun, sosiaalityön kanssa?

Muuta, mitä:

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

3. Miten on huomioitu nämä lasten ja lapsiperheiden kannalta tärkeät palvelujen laatutekijät:

Asiakassuhteiden pysyvyys, mahdollisuus pitkäaikaiseen ja luottamukselliseen suhteeseen

Mahdollisuus asiakkaan hyvään kohtaamiseen ja kuuntelemiseen osana perustyötä
Jatkumoista huolehtiminen esim. äitiys- ja lastenneuvolan välillä, lastenneuvolan ja koulu-terveydenhuollon välillä?

Muuta, mitä:

4. Onko tätä osiota tarkasteltaessa hyödynnetty lasten, nuorten ja perheiden kuulemista? Miten?**5. Muita lapsiin ja lapsiperheisiin liittyviä näkökohtia näissä palveluissa tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen olosuhteissa****Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä**

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Osio 2 Varhaiskasvatuspalvelut

Johdanto:

Perheiden näkökulmasta tärkeää

Päivähoitoa saa perheen tarvitsemassa muodossa ja vuorokaudenaikoina, hoitomatkat ovat kohtuulliset. Perhe voi halutessaan osallistua avoimiin varhaiskasvatuspalveluihin. Erityistä tukea on saatavilla tarvittaessa.

Lapsen näkökulmasta tärkeää

Lapsen hoitoyhteisö ja -ympäristö ovat pysyviä ja jatkuvuutta tukevia.

Palveluiden saatavuutta ja kattavuutta arvioitaessa huomioidaan

Päivähoito lähipalveluna, palvelun saatavuus eri puolilla kuntaa. Hallinnon toiminta ja tavoitettavuus. Eri hoitomuotojen tarjoaminen, erilaisiin hoitoaikoihin sopivaa toimintaa. Avoimen toiminnan järjestäminen. Erityistä tukea voidaan järjestää eri puolilla kuntaa.

Muutoksessa tulisi erityisesti huomioida ainakin seuraavia:

Palvelujen keskittämisessä uhkaa yhteisöjen vaihtuvuus ja jatkuvuuden vaarantuminen. Palvelujen säilyminen lähellä ja osaamisen varmistaminen myös erityisen tuen järjestämisessä.

Tarkasteltavat palvelut:

Päivähoito, avoimet varhaiskasvatuspalvelut

1. Mikä näiden palveluiden järjestämistapa on nyt ja aiheutuuko ko päätöksen myötä niihin muutoksia?

Nykyinen järjestämistapa:

Tulossa olevat / toteutetut muutokset

2. Muuttuvatko näiden palvelujen perusedellytykset, esimerkiksi:

Päivähoidon ja muiden varhaiskasvatuspalveluiden saatavuus kunnan eri alueilla kohtuullisen matkan päässä kotoa

Hoitopaikkojen riittävyys

Lapsiryhmien koot ja rakenteet

Palveluiden kattavuus: vuoroahoito, erityisen tuen järjestäminen, avoimen toiminnan tarjoaminen

Päivähoidon tilat (rakennukset ja pihatilat)

Yhteistyö lastenneuvolan, esiopetuksen ja sosiaalityön kanssa

Muuta, mitä:

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

3. Miten on huomioitu nämä lasten ja lapsiperheiden kannalta tärkeät palvelujen laatutekijät:

Päivähoitotilojen viihtyvyys

Asiakassuhteiden pysyvyys, mahdollisuus pitkäaikaiseen ja luottamukselliseen suhteeseen

Jatkumoista huolehtiminen esim. päivähoidon ja esiopetuksen välillä

4. Onko tätä osiota tarkasteltaessa hyödynnetty lasten ja perheiden kuulemista? Miten?**5. Muita lapsiin ja lapsiperheisiin liittyviä näkökohtia näissä palveluissa tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen olosuhteissa****Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä**

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Osio 3 Esiopetus

Johdanto:

Perheiden näkökulmasta tärkeää

Esiopetus niveltyy perheen arkeen ja mahdollisesti tarvittavaan päivähoitoon, esiopetuksen matkat toimivat; esiopetuksen aikana tiedetään tulevat kouluratkaisut.

Lapsen näkökulmasta tärkeää

Kaverisuhteiden jatkuvuus; lapsen kasvuyhteisöt muodostavat jatkumon [toimintakulttuuri, pedagogiset linjaukset].

Palveluiden saatavuutta ja kattavuutta arvioitaessa huomioidaan

Lapsen kannalta mielekäs esiopetuksen sijainti; ei irrallaan muista yhteisöistä.

Muutoksessa tulisi erityisesti huomioida ainakin seuraavia:

Jatkumot ja siirtymä- /nivelevaiheet ennen ja jälkeen esiopetuksen.

<p>Tarkasteltavat palvelut:</p> <p>Esiopetus</p>
<p>1. Mikä näiden palveluiden järjestämistapa on nyt ja aiheutuuko ko päätöksen myötä niihin muutoksia?</p> <p>Nykyinen järjestämistapa: Tulossa olevat / toteutetut muutokset</p>
<p>2. Muuttuvatko näiden palvelujen perusedellytykset, esimerkiksi:</p> <p>Esiopetuksen ryhmiä kunnan eri alueilla Esiopetuksen ryhmäkoko Jatkumot päivähoitoon ja kouluun sekä ryhmä-, asiakirja- että pedagogisen toiminnan ta- solla Esiopetuksen tilat (rakennukset ja pihatilat) Muuta, mitä:</p>

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

3. Miten on huomioitu nämä lasten ja lapsiperheiden kannalta tärkeät palvelujen laatutekijät:

Sujuva linkittyminen päivähoitoon tarvittaessa

Tilojen viihtyvyys

Matkat toimivat, tarvittaessa myös päivähoitoon

Kaverisuhteita mahdollisuus säilyttää

Muuta, mitä:

4. Onko tätä osiota tarkasteltaessa hyödynnetty lasten ja perheiden kuulemista? Miten?**5. Muita lapsiin ja lapsiperheisiin liittyviä näkökohtia näissä palveluissa tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen olosuhteissa****Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä**

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Osio 4 Perusopetus

Johdanto:

Perheiden näkökulmasta tärkeää

Lapsen koulupolun alku on hyvä, koulumatkat kohtuulliset ja koulu niveltyy perheen arkiaikatauluihin. Koulun ja kodin yhteistyö toimii, myös silloin jos tarvitaan oppilashuollon ja erityisopetuksen palveluista. Koulun jatkuvuus/ kouluverkon pysyvyys.

Lapsen näkökulmasta tärkeää

Lapsella koulun alkaessa tuttuja kavereita, koulumatkat eivät liian pitkät ajallisesti / matkana, kasvuympäristönä hyvinvoiva kouluuyhteisö.

Palveluiden saatavuutta ja kattavuutta arvioitaessa huomioidaan

Koulupalvelut riittävän lähellä, koulukuljetukset hyvin järjestetty. Erityisopetusta ja oppilashuollon palveluita saatavilla.

Muutoksessa tulisi erityisesti huomioida ainakin seuraavia:

Kouluverkko ja sen muutokset, pitkäntähtäimen suunnittelu ja linjaukset. Oppilashuollon ja erityisopetuksen organisoiminen eri luokka-asteilla ja eri puolilla kuntaa, kodin ja koulun yhteistyön organisoiminen.

Tarkasteltavat palvelut:

Perusopetus, erityisopetuksen eri muodot

1. Mikä näiden palveluiden järjestämistapa on nyt ja aiheutuuko ko päätöksen myötä niihin muutoksia?

Nykyinen järjestämistapa:

Tulossa olevat / toteutetut muutokset

2. Muuttuvatko näiden palvelujen perusedellytykset, esimerkiksi:

Kouluverkko eri puolilla kuntaa eri kouluasteilla

Luokkakoot

Opetussisällöt

Oppilashuollon sekä erityisopetuksen palvelut

Koulutilat (rakennukset ja piha-alueet)

Koulukuljetukset

Kouluruokailun järjestäminen

Muuta, mitä:

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

3. Miten on huomioitu nämä lasten ja lapsiperheiden kannalta tärkeät palvelujen laatutekijät:

Koulupäivän ja -matkojen kokonaisuus on lapsen kannalta mielekäs,
Koulujärjestelyjen pysyvyys ja muutosten ennakoitavuus esim. siirtymissä
Kouluyhteisön hyvinvointi
Koulutilojen viihtyvyys
Kodin ja koulun yhteistyö
Muuta, mitä:

4. Onko tätä osiota tarkasteltaessa hyödynnetty lasten, nuorten ja perheiden kuulemistä? Miten?**5. Muita lapsiin ja lapsiperheisiin liittyviä näkökohtia näissä palveluissa tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen olosuhteissa****Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä**

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Osio 5 Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta

Johdanto:

Perheiden näkökulmasta tärkeää

Pienelle koululaiselle on tarjolla tarvittavaa hoitoa aamulla/iltapäivällä, kodin ja/tai koulun lähellä, kuljetukset sujuvat.

Lapsen näkökulmasta tärkeää

Aamu- ja iltapäivähoito liittyy koulupäivään luontevasti, samoja kavereita, turvallisuus.

Palveluiden saatavuutta ja kattavuutta arvioitaessa huomioidaan

Aamu- ja iltapäivätoimintaa tarjolla tarpeen mukaisesti eri puolilla kuntaa.

Muutoksessa tulisi erityisesti huomioida ainakin seuraavia:

Uuden kunnan rakenteissa tasaveroiset palvelut kaikille (esim. matkat, tilat, oppilashuolto, erityisopetus).

Tarkasteltavat palvelut:

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta, koululaisten osapäiväinen päivähoito

1. Mikä näiden palveluiden järjestämistapa on nyt ja aiheutuuko ko päätöksen myötä niihin muutoksia?

Nykyinen järjestämistapa:

Tulossa olevat / toteutetut muutokset

2. Muuttuvatko näiden palvelujen perusedellytykset, esimerkiksi:

Koululaisten toimintaa tai osapäiväistä päivähoitoa tarjolla eri puolilla kuntaa

Toiminnan riittävä tarjonta

Toiminnan kustannukset perheelle

Toimintatilat

Muuta, mitä:

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

3. Miten on huomioitu nämä lasten ja lapsiperheiden kannalta tärkeät palvelujen laatutekijät:

Aamu- ja/tai iltapäivätoiminta liittyvät sujuvasti lapsen koulupäivään

Perheen tilanteen mukaan erilaisia vaihtoehtoja

Muuta, mitä:

4. Onko tätä osiota tarkasteltaessa hyödynnetty lasten ja perheiden kuulemista? Miten?**5. Muita lapsiin ja lapsiperheisiin liittyviä näkökohtia näissä palveluissa tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen olosuhteissa****Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä**

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Osio 6 Toisen asteen koulutuksen järjestelyt

Johdanto:

Perheiden näkökulmasta tärkeää

Perheen nuorille tarjolla erilaisia laadukkaita koulutusvaihtoehtoja ja ohjausta niihin. Kulkuyhteydet koulutukseen toimivat. Tarvittaessa oppilaitokseen liittyy turvallinen asumismahdollisuus. Ilman koulutuspaikkaa jääneet nuoret ohjautuvat ohjauksen piiriin.

Nuorten näkökulmasta tärkeää

Koulutusvaihtoehtoja on tarjolla ja niistä saa tietoa. Opiskelun ja työelämän kytkennät toimivat. Mahdolliset oppilaitosten vaihtamiset toimivat sujuvasti, ilman koulutuspaikkaa jääneille on tarjolla toimintaa.

Palveluiden saatavuutta ja kattavuutta arvioitaessa huomioidaan

Koulutusmahdollisuuksien olemassaolo ja tavoitettavuus eri puolilla kuntaa ja eri ammattialoilla. Koulumatkat ja -kulkuyhteydet.

Muutoksessa tulisi erityisesti huomioida ainakin seuraavia:

Koulutuskuntayhtymien mahdolliset muutokset ja niiden lisääntyvät / heikkenevät yhteistyömahdollisuudet; pudokkuuteen liittyvien mekanismien kehittäminen yhteistyönä.

Tarkasteltavat palvelut:

Lukiot, ammatilliset oppilaitokset, pudokkuuteen tarttumisen mekanismit.

1. Mikä näiden palveluiden järjestämistapa on nyt ja aiheutuuko kunta-/ palvelurakennemuutoksesta niihin muutoksia?

Nykyinen järjestämistapa, esim. kuntayhtymämallit:
Tulossa olevat / toteutetut muutokset

2. Muuttuvatko näiden palvelujen perusedellytykset, esimerkiksi:

Palvelutarjonta
Opiskeluvaihtoehdot
Opiskelijahuollon ja erityisopetuksen palvelut
Koulutilat
Koulumatkat
Siirtymien hoito ja pudokkuuden seuranta

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

3. Miten on huomioitu nämä nuorten ja perheiden kannalta tärkeät palvelujen laatu-tekijät:

Yhteistyö perusopetuksen ja toisen asteen välillä

Yhteistyö toisen asteen oppilaitosten kesken

Koulutilojen viihtyvyys

Koulumatkojen pituus ja järjestelyt

Kouluruokailu

Vaihtoehtojen tarjoaminen ilman opiskelupaikkaa jääneille

4. Onko tätä osiota tarkasteltaessa hyödynnetty nuorten ja perheiden kuulemista? Miten?**5. Muita nuoriin ja perheisiin liittyviä näkökohtia näissä palveluissa tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen olosuhteissa****Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä**

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Osio 7 Kirjastopalvelut

Johdanto:

Perheiden näkökulmasta tärkeää

Lapsiperheen liikkumismahdollisuuksien ja työrytmien puitteissa on mahdollisuus käyttää kirjastopalveluita; siellä on lastenkirjallisuutta ja muuta aineistoa sekä vanhemmuuteen liittyvää kirjallisuutta.

Lapsen näkökulmasta tärkeää

Lapsi pääsee tutustumaan kirjastoon ja oppii sen käyttäjäksi.

Palveluiden saatavuutta ja kattavuutta arvioitaessa huomioidaan

Kirjastoja tai kirjastoautojen pysäkkejä eri puolilla kuntaa, aineistohankinnoissa huomioidaan lapsiperheet. Aukioloajat sopivat sekä kotona oleville että työssä käyville perheille.

Muutoksessa tulisi erityisesti huomioida ainakin seuraavia:

Kirjastoverkon ja sivutoimipisteiden, kirjastoautojen ym suunnittelussa huomioidaan lapsiperheet käyttäjinä.

Tarkasteltavat palvelut:

Kirjastopalvelut

1. Mikä näiden palveluiden järjestämistapa on nyt ja aiheutuuko ko päätöksen myötä niihin muutoksia?

Nykyinen järjestämistapa:

Tulossa olevat / toteutetut muutokset

2. Muuttuvatko näiden palvelujen perusedellytykset, esimerkiksi:

Kirjastojen ja kirjastoautopysäkkien sijainti eri puolilla kuntaa

Kirjastojen aukioloajat

Kirjastojen tilat

Kirjaston materiaalien riittävyys ja kattavuus

Muuta, mitä:

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

3. Miten on huomioitu nämä lasten ja lapsiperheiden kannalta tärkeät palvelujen laatutekijät:

Kirjastot tai kirjastoautopysäkit riittävän lähellä
Aukioloajat mahdollistavat työssäkäyville kirjaston käytön
Tarjolla lasten ja nuorten kirjastonkäyttöä aktivoivia palveluita
Muuta, mitä:

4. Onko tätä osiota tarkasteltaessa hyödynnetty lasten, nuorten ja perheiden kuulemista? Miten?**5. Muita lapsiin ja lapsiperheisiin liittyviä näkökohtia näissä palveluissa tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen olosuhteissa****Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä**

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Osio 8 Lasten kulttuuripalvelut

Johdanto:

Perheiden näkökulmasta tärkeää

Lastenkulttuurin eri muotoja on mahdollisuus harrastaa ja kokea.

Lapsen näkökulmasta tärkeää

Lapsi saa osallistua lastenteatteri- musiikki- ym. tilaisuuksiin ja voi harrastaa kulttuurin eri muotoja lapsille suunnatuissa ryhmissä.

Palveluiden saatavuutta ja kattavuutta arvioitaessa huomioidaan

Kunnassa järjestetään lastenkulttuuritapahtumia ja harrastustoimintaa, järjestöjä kannustetaan ja tuetaan.

Muutoksessa tulisi erityisesti huomioida ainakin seuraavia:

Vastuutahot ja kokonaisuuden hahmottaminen.

Tarkasteltavat palvelut:

Lastenkulttuurin eri muodot

1. Mikä näiden palveluiden järjestämistapa on nyt ja aiheutuuko ko päätöksen myötä niihin muutoksia?

Nykyinen järjestämistapa:

Tulossa olevat / toteutetut muutokset

2. Muuttuvatko näiden palvelujen perusedellytykset, esimerkiksi:

Lastenkulttuurin tarjonnan suunnitelmallisuus

Järjestöjen ja kunnan toiminnan yhteen nivominen,

Tiedottaminen lapsiperheille

Kustannukset perheelle

Muuta, mitä:

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

4. Onko tätä osiota tarkasteltaessa hyödynnetty lasten, nuorten ja perheiden kuulemistä? Miten?

5. Muita lapsiin ja lapsiperheisiin liittyviä näkökohtia näissä palveluissa tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen olosuhteissa

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Osio 9 Liikuntapalvelut

Johdanto:

Perheiden näkökulmasta tärkeää

Lapsiperheille ja lapsille on tarjolla liikuntaan innostavia ympäristöjä ja eri liikuntalajeihin voi tutustua harrastustoiminnassa. Liikuntatiloja ja harrastustoimintoja on tarjolla riittävän lähellä ja kohtuullisin kustannuksin.

Lapsen näkökulmasta tärkeää

Lapsi saa kokea liikkumisen ilon ja löytää harraste- ym. ryhmistä ikätasolleen sopivaa liikuntaa. Liikuntaharrastus nivoutuu lapsen muuhun toimintaan (esim iltapäivätoiminta).

Palveluiden saatavuutta ja kattavuutta arvioitaessa huomioidaan

Kunnassa huomioidaan liikuntapalvelujen järjestämisessä lapset ja lapsiperheet asiakkaina ja linjataan kustannusten jako.

Muutoksessa tulisi erityisesti huomioida ainakin seuraavia:

Kokonaisuuden koordinointi, lapsiperhenäkökulman varmistaminen siinä.

Tarkasteltavat palvelut:

Liikuntapalvelut

1. Mikä näiden palveluiden järjestämistapa on nyt ja aiheutuuko ko päätöksen myötä niihin muutoksia?

Nykyinen järjestämistapa:

Tulossa olevat / toteutetut muutokset

2. Muuttuvatko näiden palvelujen perusedellytykset, esimerkiksi:

Liikuntatilat

Ohjatut liikuntatapahtumat ja -harrastukset

Kustannukset perheille

Järjestöjen ja kunnan toiminnan yhteen koordinointi

Muuta, mitä:

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

3. Miten on huomioitu nämä lasten ja lapsiperheiden kannalta tärkeät palvelujen laatutekijät:

Lapsen ja lapsiperheen mahdollisuus liikuntaharrastukseen

Liikuntaan ohjaavia tapahtumia

Liikunnan koordinointi muihin palveluihin liittyen (esim. aamu- ja iltapäivätoiminta)

Muuta, mitä:

4. Onko tätä osiota tarkasteltaessa hyödynnetty lasten, nuorten ja perheiden kuulemista? Miten?**5. Muita lapsiin ja lapsiperheisiin liittyviä näkökohtia näissä palveluissa tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen olosuhteissa****Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä**

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Osio 10 Liikenne

Johdanto:

Perheiden näkökulmasta tärkeää

Liikkuminen on turvallista, lasten kanssa liikkuminen on huomioitu sekä ympäristön rakentamisessa että julkisen liikenteen ratkaisuihin.

Lapsen näkökulmasta tärkeää

Lapsi oppii liikkumaan lähiympäristössään turvallisesti ja voi liikkua ikätasonsa mukaisesti itsenäisesti.

Palveluiden saatavuutta ja kattavuutta arvioitaessa huomioidaan

Lasten käyttämillä liikennepaikoilla erityinen huomio turvallisuuteen; julkisen liikenteen suunnittelussa lapsiperheen näkökulma.

Muutoksessa tulisi erityisesti huomioida ainakin seuraavia:

Liikennesuunnittelun ja ympäristörakentamisen sekä muiden palveluiden yhteistyö.

Tarkasteltavat palvelut:

Liikenne

1. Mikä näiden palveluiden järjestämistapa on nyt ja aiheutuuko ko päätöksen myötä niihin muutoksia?

Nykyinen järjestämistapa:

Tulossa olevat / toteutetut muutokset

2. Muuttuvatko näiden palvelujen perusedellytykset, esimerkiksi:

Liikenneympäristö

Julkinen liikenne,

Muuta, mitä:

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

3. Miten on huomioitu nämä lasten ja lapsiperheiden kannalta tärkeät palvelujen laatutekijät:

Lapsen mahdollisuus turvalliseen liikkumiseen ja ympäristön hahmottamiseen
Eri toiminnoista aiheutuva lasten kuljettamisen tarve eri puolilla kuntaa (esim. päivähoito -
esiopetus- koulumatkat tai vapaa-ajan toimintaan liittyvät matkat)
Muuta, mitä:

4. Onko tätä osiota tarkasteltaessa hyödynnetty lasten, nuorten ja perheiden kuulemista? Miten?**5. Muita lapsiin ja lapsiperheisiin liittyviä näkökohtia näissä palveluissa tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen olosuhteissa****Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä**

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Osio 11 Nuorisotyö ja kansalaistoiminta

Johdanto:

Perheiden näkökulmasta tärkeää

Eri-ikäisten lasten perheille ja lapsille on tarjolla vapaa-ajan toimintaa, johon vanhemmat voivat luottaa ja jonka parissa lapsi saa kaverisuhteita, kokemuksia vapaa-ajan vietosta ja kehittää taitojaan erilaisten harrastusten parissa. Vapaa-ajan toiminta niveltyy perheen arkeen. Parhaimmillaan sen yhteyteen muodostuu vanhempien vertaisryhmätoimintaa.

Lapsen näkökulmasta tärkeää

Lapsella / nuorella on mahdollisuus ikätasonsa mukaiseen sosiaaliseen toimintaan turvallisissa ja lapsia varten suunnitelluissa olosuhteissa.

Palveluiden saatavuutta ja kattavuutta arvioitaessa huomioidaan

Vapaa-ajan toiminnan saatavuus eri ikäryhmien, kunnan eri osien ja harrasteryhmien välillä. Lasten ja nuorten mahdollisuus osallistua toimintaan huomioidaan, matkat; vanhempien työajat ym.

Muutoksessa tulisi erityisesti huomioida ainakin seuraavia:

Kokonaiskuvan kokoaminen kunnan eri osien, eri toimijatahojen ym. tarjoamasta toiminnasta.

Tarkasteltavat palvelut:

Vapaa-aikatoimen palvelut

1. Mikä näiden palveluiden järjestämistapa on nyt ja aiheutuuko ko. päätöksen myötä niihin muutoksia?

Nykyinen järjestämistapa:

Tulossa olevat / toteutetut muutokset

2. Muuttuvatko näiden palvelujen perusedellytykset, esimerkiksi:

Eri järjestäjien tarjonnan yhteen koordinointi

Vapaa-ajan tilat eri puolilla kuntaa

Tapahtumia ja harrastusmahdollisuuksia monipuolisesti

Kustannukset perheelle

Muuta, mitä:

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

3. Miten on huomioitu nämä lasten ja lapsiperheiden kannalta tärkeät palvelujen laatutekijät:

Vapaa-ajan toimintaa eri-ikäisille ja eri harrastuspiireistä

Toiminta on luotettavaa

Toiminnassa on mahdollisuus vanhempien verkostoitumiseen

Muuta, mitä:

4. Onko tätä osiota tarkasteltaessa hyödynnetty nuorten ja perheiden kuulemista? Miten?**5. Muita lapsiin ja lapsiperheisiin liittyviä näkökohtia näissä palveluissa tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen olosuhteissa****Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä**

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Osio 12 Lasten kuntouttavat palvelut

Johdanto:

Perheiden näkökulmasta tärkeää

Lapsi saa kuntouttavia palveluita silloin kun niitä tarvitsee; palvelut kytkeytyvät lapsen ja perheen arjen ympäristöihin ja perhe saa niistä tukea myös omaan toimintaansa.

Lapsen näkökulmasta tärkeää

Kuntouttavan palvelu nivoutuu lapsen muihin toimintoihin eikä erota lasta ikätovereistaan. Palveluiden toteutuksessa on mahdollisuus jatkuviin ihmissuhteisiin.

Palveluiden saatavuutta ja kattavuutta arvioitaessa huomioidaan

Kunnan eri osissa palveluiden saatavuus ja järjestämistapa, integroituminen muihin palveluihin. Riittävä osaaminen eri palveluissa.

Muutoksessa tulisi erityisesti huomioida ainakin seuraavia:

Yhtenäisten ohjaus- ja toimintakäytäntöjen luominen kunnan eri osissa ja eri palveluiden kokonaisuudessa.

Tarkasteltavat palvelut:

Perheneuvola, terapiapalvelut, muut lasten arviointi- ja kuntoutuspalveluja tuottavat palvelut

1. Mikä näiden palveluiden järjestämistapa on nyt ja aiheutuuko ko päätöksen myötä niihin muutoksia?

Nykyinen järjestämistapa:

Tulossa olevat / toteutetut muutokset

2. Muuttuvatko näiden palvelujen perusedellytykset, esimerkiksi:

Palvelujen saatavuus kunnan eri osissa

Palvelujen kattavuus erilaisissa tuen tarpeissa

Asiakasprosessien jatkuvuus ja kokonaisvaltaisuus

Tutkimus- ja kuntoutuspalvelujen saannin tasapaino kunnassa

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

3. Miten on huomioitu nämä lasten ja lapsiperheiden kannalta tärkeät palvelujen laatutekijät:

Tuen ulottuminen lapsen lähiyhteisöihin (koti, päivähoito, koulu)

Tiedon kulku perheiden, peruspalveluiden ja kuntouttavien palvelujen välillä

Perheiden osallisuus asiakasprosessin suunnittelussa

Ennaltaehkäisevien palvelujen mahdollisuus korjaavien ohella

Mahdollisuus tukea lasten ja vanhempien vertaisryhmätyöskentelyä

4. Onko tätä osiota tarkasteltaessa hyödynnetty lasten, nuorten ja perheiden kuulemista? Miten?**5. Muita lapsiin ja lapsiperheisiin liittyviä näkökohtia näissä palveluissa tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen olosuhteissa****Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä**

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Osio 13 Sosiaalityö

Johdanto:

Perheiden näkökulmasta tärkeää

Lapsiperheen eri elämäntilanteissa sosiaalinen ja taloudellinen turvallisuus, luottamus kunnan sosiaalipalveluihin.

Lapsen näkökulmasta tärkeää

Lapsen arki on turvattu perheen eri tilanteissa (sairaus, perhesuhteet ym.) ja lapsi saa tarvitessaan perheen ulkopuolelta turvaa ja suojaavan aikuissuhteen.

Palveluiden saatavuutta ja kattavuutta arvioitaessa huomioidaan

Kunnan sosiaalitoimi seuraa lapsiperheiden elinoloja yleisesti ja on varautunut toimimaan sekä äkillisissä tilanteissa että pitkän aikavälin tukiprosesseissa lapsen suojana.

Muutoksessa tulisi erityisesti huomioida ainakin seuraavia:

Sosiaalityön, perhetyön ja lastensuojelun yhteiset linjaukset ja työmenetelmien osaaminen erilaisissa ongelmatilanteissa ja eri puolilla kuntaa varmistettu oman osaamisen ja/tai verkoston avulla.

Tarkasteltavat palvelut:

Sosiaalityö, perhetyö, lastensuojelu

1. Mikä näiden palveluiden järjestämistapa on nyt ja aiheutuuko ko päätöksen myötä niihin muutoksia?

Nykyinen järjestämistapa:

Tulossa olevat / toteutetut muutokset

2. Muuttuvatko näiden palvelujen perusedellytykset, esimerkiksi:

Sosiaalityössä resursseja lapsen tilanteen huomioimiseen perheen asiakkuuden yhteydessä

Tarvittaessa perhetyön ja lastensuojelun avohuollon palveluita eri puolilla kuntaa riittävästi saatavilla

Mahdollisuus tarttua sekä perheen äkilliseen että pitkäaikaiseen tuen tarpeeseen.

Henkilöstöllä on käytössään riittävät työmenetelmät

Muuta, mitä:

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

3. Miten on huomioitu nämä lasten ja lapsiperheiden kannalta tärkeät palvelujen laatutekijät:

Perhe tietää tuen hakemisen mahdollisuuden ja väylät siihen

Muuta, mitä:

4. Onko tätä osiota tarkasteltaessa hyödynnetty asiakkaiden kuulemista? Miten?**5. Muita lapsiin ja lapsiperheisiin liittyviä näkökohtia näissä palveluissa tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen olosuhteissa****Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä**

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Osio 14 Rakentaminen ja kaavoitus

Johdanto:

Perheiden näkökulmasta tärkeää

Lapsiperheille tarjolla asumisympäristöjä, joissa huomioitu lasten asuminen.

Lapsen näkökulmasta tärkeää

Lapselle muodostuu tunnistettava kotiympäristö, jossa on mahdollisuus luoda kaverisuhteita, liikkua turvallisesti.

Palveluiden saatavuutta ja kattavuutta arvioitaessa huomioidaan

Rakentamisen, mm. kaavoituksen ratkaisuissa nähdään lasten tarpeet.

Muutoksessa tulisi erityisesti huomioida ainakin seuraavia:

Kokonaisuuden ja toimintakulttuurien yhdistäminen.

Tarkasteltavat palvelut:

Kaavoitus, rakentaminen, asuminen

1. Mikä näiden palveluiden järjestämistapa on nyt ja aiheutuuko ko päätöksen myötä niihin muutoksia?

Nykyinen järjestämistapa:

Tulossa olevat / toteutetut muutokset

2. Muuttuvatko näiden palvelujen perusedellytykset, esimerkiksi:

Lasten ja lapsiperheiden näkökulman huomioiminen kaavoituksessa ja julkisessa rakentamisessa on organisoitu päätöksentekoon

Muuta, mitä:

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

3. Miten on huomioitu nämä lasten ja lapsiperheiden kannalta tärkeät palvelujen laatutekijät:

Lapsiperheelle sopivia asuinympäristöjä
Palvelujen mielekäs sijoittuminen asuinympäristöön
Lapsen ympäristön rakentuminen kokonaisuudeksi
Muuta, mitä:

4. Onko tätä osiota tarkasteltaessa hyödynnetty lasten, nuorten ja perheiden kuulemista? Miten?**5. Muita lapsiin ja lapsiperheisiin liittyviä näkökohtia näissä palveluissa tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen olosuhteissa****Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä**

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Osio 15 Lapsiperheiden palvelukokonaisuuksien organisointi

Organisaatio

Kuntien organisaatiomallit ja -rakenteet ovat hyvin moninaisia. Lapsivaikutusten näkökulmasta organisaatiota tarkasteltaessa on tärkeää arvioida, miten lasten ja perheiden asiat muodostavat organisaatiossa kokonaisuuden, ja miten organisaatio tukee moniammatillista yhteistyötä.

Lapsivaikutusten ennakkoinnissa ja arvioinnissa on myös tärkeää nähdä, että rakennemuutosten toimeenpano kestää vuosia, ja lapsinäkökulman tuominen jatkuvaan päätöksentekoon on merkittävä vaikuttamisen tapa.

Millaisia organisaatiomuutoksia lasten ja perheiden palveluissa toteutettiin?

Miten nämä organisaatiomuutokset vaikuttavat lasten ja perheiden asiakkuuksiin?

Onko uudessa organisaatorakenteessa pyritty lasten ja perheiden palveluiden kokonaisuuksiin ja moniammatillisen yhteistyön edistämiseen?

Onko organisaatioissa tehty vastuumäärittäykset siten, että lasten ja perheiden palveluiden kenttä on kattava?

1. Mikä näiden palveluiden järjestämistapa on nyt ja aiheutuuko ko päätöksen myötä niihin muutoksia?

Nykyinen järjestämistapa:

Tulossa olevat / toteutetut muutokset

Onko organisaatiotapaa muodostettaessa kuultu eri palvelualojen henkilöstöä? Miten?

Onko palveluiden organisaatiota kehitettäessä käytetty asiakkaiden kuulemista? Miten?

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Osio 16 Lapsinäkökulman huomioiminen päätöksenteossa

Miten kunnan päätöksenteossa on varmistettu lapsinäkökulman huomioiminen?

- Onko päätöksentekoprosesseihin eri palvelualoilla kytketty lapsivaikutusten tarkastelu?
- Onko kunnassa nimetty lapsen etua seuraavia vastuu- ja koordinoitaitahoja?
- Onko eri päätöksentekoprosesseissa kuvattu lapsinäkökulman huomioimisen käytännöt?

Päätöksenteon linjauksia

Onko tehty päätöksenteon linjauksia lasten ja perheiden palveluita koskien esim. seuraavissa asioissa:

-palvelujen kohdentaminen

- onko tietoisesti valittu voimavarojen kohdentaminen ennaltaehkäiseviin tai korjaaviin palveluihin?
- onko keskustelu peruspalvelujen riittävästä resursoinnista vastapainona erityispalveluiden tarjoamiselle?

-henkilöstön käyttö joustavasti eri yksiköissä;

- onko henkilöstöllä mahdollisuus ylläpitää lasten pysyviä ihmissuhteita?

-palvelujen tasapuolinen tarjoaminen kunnan eri osissa;

- pyritäänkö yhtenäistämään taloudellisesti edullisimpaan järjestämistapaan vai arvioidaanko järjestämistapoja myös lasten ja perheiden näkökulmasta?
- onko keskusteltu resurssien riittävydestä ja asiakasjonojen hallinnasta suhteessa laadukkaaseen asiakastyöhön?

-palvelujen laadun tasa-arvoisuus kunnan eri osissa

- onko määriteltä ylläpidettävän laadun kriteereitä, esim. päivähoiton, esiopetuksen ja koulun lapsi- ja oppilasryhmien koko, koulumatkojen pituus matkana/aikana, lapsen päivittäisten siirtymien määrä esim. päivähoito-esiopetus-iltapäivätoiminta, lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon seurantakäynnit ja lääkärintarkastukset, odotusaika psykologi- ja terapiapalveluihin pääsyssä, vanhempien osallisuus lapsen palveluiden suunnittelussa;

- muita linjauksia?

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Yhteenveto ja johtopäätökset

Osioiden 1-16 aineiston kokoamisen jälkeen työstetään yhteenveto.

Kokonaiskuva

- Tehtävästä päätöksestä aiheutuvat lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin uhkat
- Tehtävästä päätöksestä vahvistuvat lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia tukevat tekijät
- Tehtävästä päätöksestä aiheutuvat lasten ja lapsiperheiden palveluiden heikennykset
- Tehtävästä päätöksestä vahvistuvat lasten ja lapsiperheiden palvelut.

Kokonaisarvio kunta- ja/tai palvelurakenteen muutoksien vaikutuksesta lasten ja perheiden tilanteeseen:

Välilliset vaikutukset

vaikutukset terveyteen, ihmissuhteisiin, asumiseen, liikkumiseen, osallisuuteen ja osallistumiseen sekä tasa-arvoon

Välittömät vaikutukset

vaikutukset perheen talouteen ja palveluihin, vaikutukset yhteisöön ja alueeseen sekä sosiaalisiin suhteisiin

Johtopäätökset

Palvelujen kehittämiseen liittyvät johtopäätökset

Organisaatioon liittyvät johtopäätökset

Päätöksentekoon liittyvät johtopäätökset

Muutos- ja kehittämis ehdotukset

Keskeisimmät vaikutukset voi kuvata myös taulukkomuodossa. Vertailutaulukko systematisoi vaikutusten tunnistamista ja arvioimista ja helpottaa yhteenvedon tekoa. Arviointitau-
Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

lukossa eri riveille tulee erilaiset vaikutukset ja sarakkeisiin erilaiset päätösvaihtoehdot, vähimmillään ratkaisu, jossa ei tehdä mitään ja ehdotettu ratkaisu. Taulukon soluihin kirjaetaan kyseisen vaihtoehdon vaikutus. Taulukko voidaan täyttää yhdessä lasten ja nuorten, eri hallinnonalojen tai ammattiryhmän kanssa. Se toimii myös päättäjille kertomisen yhteenvedonä päätöksen todennäköisistä hyvistä ja huonoista vaikutuksista lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin. (ks lisää Nelimarkka & Kauppinen 2007.)

Vertailutaulukko

	ei tehdä mitään (jatketaan kuten nyt)	ratkaisu A	ratkaisu B
vaikutus a			
vaikutus b			
vaikutus c			
vaikutus d, jne			

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Tiedottaminen ja seuranta

Lapsivaikutusten ennakointi- ja arviointiprosessin tuloksista tiedottaminen on keskeinen osa lapsinäkökulman esille tuomista. Tiedottaminen on hyvä suunnitella erikseen kohdennettujen henkilöstölle, päätöksentekoon sekä perheille ja yleensä kuntalaisille.

On myös tärkeää sopia yhteisesti tilanteen seurannasta ja määritellä seuraavan tarkastelun ajankohta sekä vastuutahot. Näin lapsivaikutusten arviointi muodostuu pysyväksi toimintatavaksi, ei kertaluontoiseksi prosessiksi.

Tiedottaminen henkilöstölle

Tiedottamisen tapa

Ajankohta

Vastuuhenkilö

Tiedottaminen päätöksentekoon

Tiedottamisen tapa

Ajankohta

Vastuuhenkilö

Tiedottaminen perheille / kuntalaisille

Tiedottamisen tapa

Ajankohta

Vastuuhenkilö

Seuranta

Lapsinäkökulman uudelleen tarkastelu

- ajankohta
- vastuutaho ja / tai -henkilö

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Lisää tietoa

Arponen Anu-Leena (2007) ”Miten nuo pienet ossaa ajatella niin fiksusti?” Lasten mielipiteitä arkiympäristöstään. STM, Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvityksiä 1:2007
www.lapsiasia.fi

Horelli, Liisa. Kyttä, Marketta. & Kaaja, Mirkka (2002) Lasten ja nuorten osallistumista tukevia menetelmiä. Teoksessa Gretschel, A. (toim.): Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Kuntaliitto ja Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Lapset kertovat -sivusto: <http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Sadutus> (sis. mm. Sadutuksen ohjeita ja esimerkkejä.)

Lasten Parlamentti: <http://www.lastenparlamenttiyhdistys.fi/>

Nelimarkka Kirsi & Tapani Kauppinen (2007) Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioiminen. Stakes oppaita 68 tai www.thl.fi/fi/iva

Nousiainen Leena & Ulla Piekkari (2007) Osallistuva oppilas - yhteisöllinen koulu. Toimivan oppilaskunnan opas. Opetusministeriön julkaisuja 2007:32
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2007/Toimivan_oppilaskunnan_opas

Piiroinen Tiina (2007) Ohjaajan opas lasten osallistavien ryhmien ohjaamiseen. Kuunnelkaa meitä - Lasten osallisuushanke 2006–2007 <http://www.kuunnelkaameita.fi/>

Stenius Tuula & Liisa Karlsson (2005) Yhdessä lasten kanssa – seikkailu osallisuuteen. MLL
http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Julkaisut/Stenius_Karlsson_Yhdessalastenkanssa.pdf

Taskinen Sirpa (2006) Lapsivaikutusten arviointi
<http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/muut/lapsivaikutukset.pdf>

Toikka Sirpaleena (2008) Lapsivaikutusten ennakointi ja arviointi. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Raportteja 13/2008
<http://intra.aanekoski.fi/lavaus/lavausloppuraportti.pdf>

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010

Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä

Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. THL 2010